

njake, bajerje, ribnike in potoke na grajščini Pöls na Štajarskem. Grajščina je last Washingtona, mnogoza-
služnega predsednika kmetijske družbe štajarske. Vsi
raki so mu šli pod zlo, to pa v kratkem času.

Tej račji bolezni pravijo: račja kuga. Po nekod
je tako divjala med raki, da jih je na milijone pobrala.
Kaj je temu vzrok? Profesor C. Harz je mrtve rake
natančno preiskaval in naposled vzrok zasledil. Našel
je namreč v drobu račjem majhno glisto. Dal jej je
ime latinsko: „*Distomum cirrigerum*“ ter jo vsteli oni
vrsti sesačev (Trematoda), kojim pripadajo tudi ovčji
metljaji (*Distomum hepaticum*), ki živijo v ovčjih
jetrih ter so vzrok, da jetra začnejo gnjiti in ovca
mora poginiti. Blizu jednako rovlje in razjeda račja
glista notranje organe rakove, ter mu naposled nakloni
smrt. Največ račjih glist našli so v raki, ki so v rib-
nikih ali vodnjakih konec vzeli, kjer so raki z ri-
bami vred živeli ali kjer so jih z ribjo drobovino hra-
nili. Račje gliste so 1.4 do 1.8 milimetra dolge in 0.7
do 0.9 milimetra debele; v enem raku jih je po 5—8,
časih po 100—200 ter mu razjedavajo drob. Iz raka
preselijo se gliste v ribo, kedar je raka požrla. V ribi
se gliste plodijo, naležejo na milijone jajčic, iz katerih
zopet gliste izlezejo in v račjo drobovino prehajajo. In
kedar po glistah usmrtenega raka potem riba požre,
začne se razvijanje ovega škodljivca od kraja.

Če ima učeni profesor prav, potem moremo rake
proti kugi braniti uspešno s tem, da jih ne spravljamo
v dotiko z ribami in z ribjo drobovino. Skušnja je to
potrdila. Ko so namreč zdravim rakom začeli dajati
ribje drobovine, lotila se je njih kuga. Zato naj se
rakom polaga koruza, pšenica, oves, grah, konjsko in
kunčje meso, ne pa ribja drobovina. Poginene rake pa
ne smemo v vodo metati, ampak sežigati ali pokopati.
Če jih v vodo pomečemo, zatrosimo kugo še le dalje.
Račja kuga ni nalezljiva, kakor goveja in druga kuga.
Njej je konec storjen, hitro ko račjim glistam razširje-
vanje zabranimo. Kuga račja je podobna bolezni po
svinjskih glistah lasicah ali trihinah, ki se nahajajo v
svinjah. Trihine pridejo, če svinjsko meso ni dobro
prekuhano, v človeka, se tukaj pomnožijo in mu na-
klonijo smrt.

Po „Steier. Landb.“ v „Gosp. prilogi“.

Nekoliko črtic o obdelovanji in letini našega ljubljanskega močvirja.

Po dolgem mrazu začela je vendar gorkota svojo
moč razvijati. 12. dne junija je bila še slana, toda
škoda je naredila le na visokem šotnem svetu, kjer je
fižol opalila. A poslednji gorki dnevi delali so v rasti
kar čudeže. Trave so se letos jako dobro obnesle, ako-
prem je spomladanska rušnja slabo kazala. Ozimina je
v jesenski povodnji močno potonila; sejali smo potem
rž še nekoliko dni pred Božičem, in kar je še praznega
ostalo, obsejati smo z jaro ržjo. Pšenico je povodenj v
nekaterih krajih popolno izplula. Jaz rabim ta izraz,
ker voda pri nas ne dela samo škode, da s potopom
rastlinsko življenje vduši, ampak voda odnese po ob-
delovanji v puhlico spremenjeni šotni svet, korenine
ostanejo izprane pri vrhu, toliko, da se še rastlina tal
drži. Odkrite korenine prežene mraz ter jih pomladan-
ski vetrovi posušijo. Maja meseca se je pa, ker je bila
letošnja pomlad ugodna, vendar tako obrastla, da še na
trdem nisem lepše videl. Da takim nezgodam v okom
pridem, sejal bom v prihodnje vso ozimino pod brazdo,
ker sem po izkušnjah izprevidel, da se letaka setev po-
polno hrani, tudi ako pride pod vodo, kajti globoko za-
raščenih korenin voda izpirati ne more.

Dragi bralec, vskliknil bodeš gotovo: kaj, na moč-
virji tam v Lipah pšenico pridelujete? Kako je to
mogoče, vsaj šotni svet ni za drugo nego za kako rž;
ovsa, krompirja in fižola pa iz tega kraja tako nikdo
ne obraja, ker se ti pridelki na šoti razviti ne morejo.
Res je taka, a jaz se držim načela, da vsak svet po
umnem obdelovanji rastlini dati more le to, kar ima.
Šota je iz samih rastlin sestavljena, katere v svoj razkroj
ne potrebujejo družega, kakor mirno kalužo brez rud-
nin. Le kjer so ti pogoji, ondi raste ta tvarina vspešno,
tu se kopiči mah (Hochmoor). Uže naraščeni mah uni-
čuje tekoča voda ter odnaša šotno trohnoto, pustivši jo
v globelih. Taki kraji po zvršujoči razkrojitvi vpada-
jo zaraščivši se s bičjem in ločjem; imenujejo se potem
blato (Niedermoor).

Vse močvirje ni enako plodno, najboljše so zapuščene
stare struge ali oni prostori, kamor je blatna voda na-
stopala. Kolikor globočje se gre pod šoto, tem rodo-
vitneji prihaja svet, kajti kolikor bolj globoko se vde-
luje, toliko bolj nasitena je šotna pola z redivnimi rud-
ninami, posebno s kalijem in fosforno kislino. Slednjič
se še le za obdelovanje prava plast: ilovica in glina od-
krije. To je prava pola za pridelke v podnebji našem.
Kdor ne verjame, naj stopi na goriško polje ob Lipen-
ski cesti ali pa na parcele pod cesarskim vrtom ležeče.

Zato požigam in režem v eno mer, uže imam njive,
iz katerih sem mahovito plast večinoma odpravil ne
gledé na trditve nekaterih teoretikarjev, da se naše
močvirje spožiganjem pogubno, neumno obdeluje. Po
teh nižavah sejem navadno hríbovsko pšenico, katera
mi, ako je ugoden svet pripraven, lepo pleni. Najbolj
jej tekne fižolišče in prosišče. Varujem se pa jej z ži-
vinskim gnojem gnojiti, ker potem rada poleže in ne-
enako zori, tudi se takošne rada rja prijemlje in zrna
nikoli tako ne napolni, kakor na nepognojeni njivi.

Krompir in fižol potrebujeta posebno dober suh
svet. Gledati je vrhu tega na to, da ni puhličast, sicer
setev do malega uniči bramor in drugi mrčes, ki se v
puhlici tako množi, da ima skoraj vsaka korenina svo-
jega jeduha. Taka še tako zagnojena njiva ne obrodi
ničesar, tu ni družega pripomočka, kakor ogenj.

Sadil sem razen zgodnjega in poznega rožnika letos
prvič šampinijonca, katerega sem iz vrta c. kr.
kmetijske družbe v poskušnjo dobil. Vsadil sem ga,
kakor imam navado, v vrste po 0.6 metra narazen.
Prišel je lepo ven, lepo se razvija in uže pripravlja
cvet. O pridelku hočem o svojem času poročati.

Ako bo vreme suho, pričakuje letos močvirec obil-
nega pridelka, saj ga mu je pa tudi treba, ker bo po
novi vcenitvi bolj obložen nego do zdaj.

V prihodnje poročam kaj več o mojih skušnjah,
pa tudi o tem, zakaj Topčiderci gnoja iz hlevov ne
obrajajo.

V Lipah junija meseca.

M. Peruzzi.

Gospodarske novice.

* Nasadbe sadnega in gozdnega drevja so v zedin-
jenih američanskih državah davka proste, in sicer na-
sadbe gozdnega drevja 10 let, sadnega drevja pa
20 let. Kolike vrednosti bi bila ta postava tudi za
naše cesarstvo, je najbolje razvidno iz tega, da je, ka-
kor cenzus zedinjenih držav kaže, letos tam zemljišč v
vrednosti 12 milijonov gold. popolnem davka prostih.
Dejanska priča, kako gospodarji radi sadijo drevje,
ako so davka oproščeni.